

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

«Вплив зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток

Угорщини та Чехії»

**«The Impact of Foreign Economic Activity on the Economic Development of
Hungary and the Czech Republic»**

Виконала: здобувачка заочної форми навчання
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Сидоренко Поліна Юріївна

Керівник: к.е.н., доц. Розмарина А.Л. _____

Рецензент: д.е.н., проф. Горняк О.В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _ від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

Захищено на засіданні ЕК №

протокол №__ від _____ 06.2025 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

Голова ЕК

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ Сергій

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ Сергій

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УГОРЩИНИ ТА ЧЕХІЇ.....	5
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УГОРЩИНИ ТА ЧЕХІЇ.....	15
2.1. Тенденції та структура зовнішньоторговельного обміну товарами і послугами в контексті економічного розвитку Угорщини та Чехії.....	15
2.2. Аналіз динаміки доходів та формування поточних рахунків Угорщини та Чехії у сфері зовнішньоекономічної діяльності.....	20
2.3. Динаміка та структура фінансових рахунків платіжного балансу Угорщини та Чехії.....	28
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ УГОРЩИНИ ТА ЧЕХІЇ З УКРАЇНОЮ.....	39
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасній глобальній економіці зовнішньоекономічна діяльність відіграє одну з ключових ролей у забезпеченні стійкого економічного зростання країн. Особливо це стосується невеликих відкритих економік, до яких належать Угорщина та Чехія — держави Центральної Європи, які протягом останніх десятиліть успішно інтегрувалися до структури Європейського Союзу та міжнародного поділу праці. Для обох країн зовнішня торгівля товарами й послугами, рух капіталів, залучення прямих іноземних інвестицій, а також участь у транснаціональних виробничих ланцюгах стали основою структурної трансформації, модернізації виробництва та зростання добробуту населення.

Актуальність теми зумовлена тим, що зовнішньоекономічна діяльність не лише сприяє нарощуванню експортного потенціалу чи покращенню сальдо платіжного балансу, а й виконує стратегічну функцію трансферу технологій, управлінських практик, інновацій та залучення капіталу, що вкрай важливо для країн з обмеженими внутрішніми ресурсами. Угорщина та Чехія наочно демонструють, як завдяки активному зовнішньоекономічному співробітництву можливо забезпечити високу конкурентоспроможність, низький рівень безробіття та адаптацію до викликів світових криз.

З іншого боку, дослідження теми набуває особливого значення в контексті нових викликів, які постали перед європейськими економіками у 2020-2024 роках. Пандемія COVID-19 порушила глобальні ланцюги постачання, знизила обсяги торгівлі та інвестицій, а війна Росії проти України спричинила глибокі структурні зрушення в енергетичній політиці, безпекових пріоритетах та логістиці.

Водночас формування нових геоекономічних альянсів, переорієнтація потоків капіталу та зміни у внутрішній політиці ЄС щодо промисловості й інфраструктури вимагають перегляду традиційних моделей взаємодії з зовнішнім середовищем. У цьому контексті Угорщина й Чехія змушені шукати

нові підходи до збереження економічної стабільності через інноваційність, регіональну кооперацію, цифровізацію та розширення ринків.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у всебічному аналізі впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії шляхом дослідження структури, динаміки та ефективності їхньої зовнішньої торгівлі, фінансових операцій, інвестиційного співробітництва та взаємодії з Україною

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення у кваліфікаційній роботі наступних **завдань**: ознайомитись з теоретичними основами впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії; виявити особливості формування поточних рахунків платіжних балансів країн; дослідити динаміку та структуру фінансових рахунків Угорщини та Чехії; охарактеризувати особливості зовнішньоекономічних операцій Угорщини та Чехії з Україною.

Об'єктом дослідження – є економіки Угорщини та Чехії.

Предметом дослідження – є теоретичні основи та прикладні аспекти впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У процесі дослідження були застосовані **методи** аналізу і синтезу, порівняльний та статистичний аналіз, графічне представлення даних, системний підхід і логічне узагальнення. Це забезпечило комплексне вивчення впливу зовнішньоекономічної діяльності Угорщини та Чехії на їхній економічний розвиток, а також дало змогу окреслити потенційні можливості для України в умовах війни та подальшої післявоєнної реконструкції.

Результати дослідження **пройшли апробацію** на Третій Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний та політичний розвиток країн у сучасних умовах», яка відбулась в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, 25 квітня 2025 р.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УГОРЩИНИ ТА ЧЕХІЇ

У першому розділі кваліфікаційної роботи проаналізуємо результати досліджень іноземних вчених стосовно впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії.

Так, у дослідженні «Розвиток прямих іноземних інвестицій у Словаччині та Угорщині» (2023) особлива увага приділяється аналізу впливу прямих іноземних інвестицій як ключової форми зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток постсоціалістичних країн Центральної Європи [1]. Хоча акцент зроблено на Словаччині та Угорщині, досвід останньої є надзвичайно цінним для глибшого теоретичного осмислення взаємозв'язків між зовнішніми капітальними потоками, інституційними трансформаціями та макроекономічною динамікою, що прямо корелює з економічним розвитком Чехії – країни зі схожими стартовими умовами трансформації та участі в європейській інтеграції.

Значущість дослідження полягає в тому, що воно розкриває природу впливу зовнішньоекономічної діяльності не лише через статистичну динаміку ПІІ, а й через оцінку інституційного середовища, податкових стимулів, стабільності регуляторної політики та економічної свободи. Таке багатофакторне бачення дозволяє краще зрозуміти, чому деякі країни, попри спільні історичні та культурні передумови, демонструють різні траєкторії економічного зростання в умовах глобалізованої конкуренції за інвестиційні ресурси.

Особливу вагу має аналіз коливань притоку ПІІ на душу населення, що слугує точним індикатором сприйняття країни інвесторами, їхньої довіри до інституційної спроможності та загального бізнес-клімату. Дані про волатильність ПІІ в Угорщині у 2012-2015 рр. наочно ілюструють зв'язок між

політичними та регуляторними змінами й капітальними реакціями з боку міжнародних інвесторів. Цей аспект важливий і для Чехії, оскільки дозволяє сформулювати порівняльний підхід до дослідження економічної стійкості на тлі зовнішньоекономічної відкритості.

Таким чином, теоретичні засади, закладені у вказаній праці, дозволяють по-новому осмислити вплив зовнішньоекономічної діяльності на економіку Угорщини, розглядаючи її не лише як джерело фінансових ресурсів, а як комплексний чинник структурної трансформації, що охоплює інституційну, інфраструктурну та соціальну площини. Це створює підґрунтя для порівняльного аналізу з Чехією та для подальшого моделювання ефектів інтеграції до глобальної економіки.

Аналітичний звіт ОЕСР «Посилення зв'язків між прямими іноземними інвестиціями та малими і середніми підприємствами в Чехії» (2023) має важливе теоретичне та практичне значення для розуміння впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Чехії [2]. У центрі дослідження питання про те, як прямі іноземні інвестиції можуть посилити економічну динаміку країни через створення ефективних зв'язків між іноземними компаніями та національними малими й середніми підприємствами (МСБ). Такий підхід відповідає сучасним уявленням про зовнішньоекономічну діяльність не як про ізольоване явище, а як про багатовекторний процес, що опосередковано впливає на внутрішню економічну структуру, зайнятість, інновації та продуктивність.

Значущість цього дослідження полягає в тому, що воно не лише констатує вплив ПІІ на макропоказники, а й заглиблюється в механізми цього впливу. Автори показують, що ПІІ можуть стати джерелом технологій, управлінських практик і доступу до міжнародних ринків для місцевого бізнесу, але лише за умови, що існують дієві канали зв'язку між інвесторами та МСБ. У випадку Чехії спостерігається недостатня інтенсивність таких зв'язків, що гальмує позитивні ефекти іноземного капіталу на національну економіку. Це особливо актуально для аналізу теоретичних засад

зовнішньоекономічної діяльності, оскільки підкреслює важливість не лише обсягів ПІІ, а й їхньої якісної інтеграції в економічну екосистему.

Важливо, що дослідження використовує комплексний аналітичний підхід: воно поєднує статистичну оцінку динаміки інвестицій, галузеву структуру ПІІ, аналіз бар'єрів для кооперації між іноземними фірмами та місцевими підприємствами, а також містить політичні рекомендації. Серед них створення спеціалізованих інституцій для посередництва між МСБ і ТНК, розвиток промислових кластерів, інвестування в технічну освіту та інновації. Ці рекомендації формують практичну рамку для державної політики, яка може сприяти трансформації зовнішньоекономічної діяльності у стійке джерело економічного зростання.

Таким чином, зазначене дослідження ОЕСР робить вагомий внесок у теоретичне осмислення зовнішньоекономічної діяльності як складного системного процесу, що впливає не лише на експорт чи інвестиційне сальдо, а й на глибші параметри економічного розвитку, включаючи інституційну спроможність, підприємницьке середовище та технологічну конкурентоспроможність країни. У контексті аналізу Чехії як об'єкта зовнішньоекономічного впливу ця праця є важливим джерелом як для академічного осмислення, так і для прикладного аналізу економічної політики.

У межах теоретичних засад аналізу впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії надзвичайно показовим є дослідження А. Ковача та П. Новака «Оцінка ефективності фіскальної політики щодо заощаджень домогосподарств в Угорщині, Словенії та Чехії під час кризи COVID-19» (2025). Хоча головна увага дослідження приділяється фіскальним механізмам, автори через призму зовнішнього шоку пандемії досліджують, як зовнішньоекономічні чинники формують внутрішню економічну поведінку [3]. Саме зовнішньоекономічна відкритість Чехії та Угорщини зробила їх особливо чутливими до глобальних змін, що перетворює це дослідження на вагоме джерело для теоретичного осмислення зв'язку між зовнішніми викликами і внутрішнім розвитком.

У дослідженні підкреслюється, що пандемія COVID-19 спричинила значні збої у глобальних ланцюгах постачання, скорочення обсягів торгівлі та зниження активності іноземних інвесторів, що безпосередньо вплинуло на економіки країн Центральної Європи. Для Чехії та Угорщини, які мають експортноорієнтовану модель розвитку та значну частку прямих іноземних інвестицій у структурі ВВП, такі зміни стали серйозним викликом. У статті розглянуто, як уряди цих країн відповідали на зовнішні шоки: Чехія обрала стриману, але стабільну політику підтримки, тоді як Угорщина діяла більш агресивно в податковій та соціальній сфері. Це свідчить про відмінності в структурній адаптивності національних економік у контексті зовнішньоекономічної залежності.

Методологічно дослідження побудоване на Markov Switching VAR-моделі, яка дозволяє виявити зміну економічних режимів – від стабільного зростання до кризи й подальшого відновлення. Такий підхід особливо цінний у межах теоретичного аналізу, адже дає змогу простежити, як зовнішньоекономічна динаміка впливає на внутрішні макроекономічні параметри, зокрема споживання, заощадження, фіскальний баланс. У випадку Чехії дослідження демонструє, що чітке фіскальне управління, підтримане зовнішньоекономічною стабільністю, здатне пом'якшити шоки без надмірного зростання боргового навантаження.

У цілому, робота Ковача та Новака показує, що зовнішньоекономічна діяльність виступає не лише джерелом економічного потенціалу, а й каналом передачі глобальних ризиків. Відтак, здатність урядів швидко реагувати, зберігаючи баланс між внутрішніми можливостями і зовнішніми впливами, є одним із ключових факторів стійкого економічного розвитку. Такий підхід, що базується на поєднанні фіскальної теорії, економетрики та зовнішньоекономічного аналізу, формує важливе підґрунтя для розуміння складної взаємодії між глобальними процесами та національними економічними стратегічними рішеннями.

Методологічно релевантною є робота М. Герцога «Економічна співпраця між Угорщиною та Чехією: структура двосторонньої торгівлі та інвестицій» (2023), що була представлена у форматі короткого аналітичного огляду [6]. У цьому дослідженні здійснено порівняльний аналіз зовнішньоекономічної взаємодії між Угорщиною та Чехією через призму торгівлі та прямих іноземних інвестицій, що на пряму кореспондує з ключовими акцентами теоретичного осмислення впливу зовнішньоекономічної діяльності на національний розвиток.

Значущість цієї роботи полягає в тому, що автор детально аналізує не лише макроекономічні показники торгівлі між країнами, але й структуру секторів, у які спрямовуються ПІІ, їхню динаміку та фактори привабливості. Угорщина традиційно тяжіє до високотехнологічного виробництва, приваблюючи ПІІ у сфері автопромисловості, електроніки та енергетики, тоді як Чехія демонструє більш диверсифікований підхід із акцентом на промислову кооперацію, машинобудування та ІТ. Це дозволяє зробити висновок, що зовнішньоекономічна активність обох країн виступає каталізатором розвитку внутрішнього підприємництва, зайнятості та технологічного оновлення.

Водночас у роботі звертається увага на обмеження, які стримують подальшу ефективність економічної співпраці. Серед них залежність від зовнішнього попиту на продукцію з високою часткою імпортової сировини, обмежена кількість спільних підприємств, а також зниження темпів росту інвестицій після 2020 року через глобальні виклики. Автор наголошує на важливості не лише кількісного, а й якісного зростання у сфері зовнішньоекономічної діяльності, підкреслюючи роль інституційного середовища, науково-дослідної бази та сталого розвитку.

Загалом ця аналітична записка посилює теоретичне розуміння зовнішньоекономічної діяльності як системного явища, що включає торгівлю, інвестиції, інституції та трансфер технологій. Вона підтверджує, що ефективна зовнішньоекономічна стратегія має спиратися не лише на інтеграцію в

глобальні ринки, але й на розвиток внутрішнього потенціалу. Для цілей теоретичного обґрунтування теми впливу ЗЕД на розвиток Чехії та Угорщини ця праця є актуальною та аналітично насиченою

У межах ознайомлення з теоретичними засадами аналізу впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії» важливе місце займає стаття М. Мікловш та Д. Надь «Роль зовнішньої торгівлі та ПІІ в економічному розвитку Угорщини» (2023), яка розглядає роль зовнішньоекономічної діяльності торгівлі та прямих іноземних інвестицій, як ключових чинників структурного розвитку економіки Угорщини [7]. Вивчення цієї праці надає ґрунтовне теоретичне підґрунтя для аналізу взаємозв'язків між зовнішніми економічними потоками та національним економічним зростанням.

Автори підкреслюють, що для Угорщини як невеликої відкритої економіки зовнішня торгівля та ПІІ є основними каналами впливу на динаміку ВВП, зайнятості, інноваційного оновлення та регіонального розвитку. В роботі вказується, що більш ніж 80 % ВВП формується за рахунок експорту, і це робить країну критично залежною від глобального попиту. Угорщина виступає важливою ланкою у транснаціональних виробничих мережах, насамперед у сфері автомобілебудування, електроніки та фармацевтики.

Окрема увага в статті приділяється впливу ПІІ на модернізацію національної економіки. Автори наводять дані, згідно з якими основними інвесторами в Угорщину залишаються Німеччина, Південна Корея та США. Іноземні інвестиції сприяють не лише фінансуванню виробництва, а й впровадженню передових технологій, підвищенню конкурентоспроможності та інтеграції в європейський економічний простір. Водночас, автори вказують на потенційні ризики, зокрема надмірну концентрацію в окремих секторах, слабкі горизонтальні зв'язки з місцевими МСП та обмежений вплив на регіональну рівновагу.

На теоретичному рівні ця праця ілюструє зовнішньоекономічну діяльність як двоєдиний процес: з одного боку, вона формує джерела

зростання, з іншого несе уразливість у випадку глобальних потрясінь. Автори акцентують на необхідності формування інституцій, які забезпечуватимуть глибше залучення місцевого бізнесу до кооперації з іноземними компаніями, що є надзвичайно актуальним і для Чехії в умовах високої відкритості її економіки.

Таким чином, дослідження Мікловш і Надь надає ґрунтовне емпіричне й теоретичне обґрунтування того, що зовнішньоекономічна діяльність у формі торгівлі й ПІІ виступає системоутворювальним чинником для економічної структури Угорщини. Вона демонструє, що ефективне використання зовнішнього ресурсу можливе лише за умови належної внутрішньої політики, диверсифікації партнерств та розвитку національного підприємницького середовища.

У межах розділу змістовно значущим є дослідження Естрін, С., Уваліч, М. «Взаємодія між торгівлею та прямими іноземними інвестиціями: досвід країн Центрально-Східної Європи, яке хоч і охоплює ширший географічний контекст, проте містить глибокий теоретичний аналіз, безпосередньо релевантний для Чехії та Угорщини [9]. У роботі досліджується складна взаємодія між зовнішньою торгівлею та прямими іноземними інвестиціями у країнах Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) як взаємопідсилюючих чинників економічної трансформації й інтеграції до глобальних ринків.

Автори зазначають, що зовнішньоекономічна діяльність в ЦСЄ базується на взаємозв'язку між торгівлею та ПІІ, де одне сприяє розширенню іншого. Особливо вразливо цей зв'язок проявляється у Чехії та Угорщині, які демонструють високий рівень інтеграції у глобальні виробничі ланцюги, особливо в автомобілебудуванні та електроніці. У роботі підкреслюється, що приплив ПІІ не лише збільшує обсяги експорту, а й змінює його структуру, зміщуючи акценти на продукцію з вищою доданою вартістю.

Особливу увагу приділено теоретичному питанню про те, чи є ПІІ заміником чи доповненням до торгівлі. На прикладі Угорщини та Чехії автори доходять висновку, що у випадках із сильною інституційною базою та

стабільною макроекономікою ПІІ не витісняють торгівлю, а навпаки стимулюють її. Таким чином, ПІІ виступають не лише фінансовим інструментом, а й каналом технологічного трансферу, створення ланцюгів доданої вартості та підвищення експортоорієнтованості національних економік.

Також наголошується, що для сталого ефекту зовнішньоекономічної діяльності необхідна внутрішня політика, орієнтована на розвиток інфраструктури, людського капіталу та підтримку інновацій. Угорщина, з її високою залежністю від іноземних інвесторів, потребує глибшої інтеграції місцевого бізнесу до виробничих процесів, тоді як Чехія демонструє більш диверсифіковану економічну модель з активною участю національних компаній.

У підсумку, дана робота надає цінне теоретичне підґрунтя для розуміння того, як поєднання торгівлі та ПІІ в умовах відкритої економіки формує довгострокову конкурентоспроможність. Вона показує, що зовнішньоекономічна діяльність повинна розглядатися як системний процес, який охоплює не лише фінансові потоки, а й інституційне середовище, технічні компетенції та політику сталого розвитку.

У статті «Порівняння економічної динаміки Угорщини та Чехії: стагнація й адаптивність» (2025) аналізується поєднання довготривалої стагнації, підвищеної інфляції та невизначеності політичного курсу в Угорщині, які створюють складний контекст для інвесторів і бізнесу [15]. Автор зауважує, що економіка країни вступила в «повільну рецесію»: 10 з 13 останніх кварталів виявилися спадаючими. При цьому навіть консервативні прогнози Єврокомісії не перевищували зростання ВВП у 0,8 %, тоді як МВФ оптимістичний до 2,9 %, але йому доводиться зважати на внутрішні реформи та стабілізацію глобального середовища .

Зростання інфляції на приблизно 4,1 % у 2025 році створює додатковий тиск. Індустріальні сектора, зокрема виробництво (-4,6 %) та будівництво (-4,9 %) відчують серйозне навантаження від зменшення інвестицій і

логістичних збоїв. Хоч зростання мінімальної зарплати підтримало споживання, загалом бізнес-середовище стикається зі зниженням маржі та зростанням витрат.

Що стосується держборгу, прогнозується зростання до 74,5 % ВВП у 2025 році, при тому, що дефіцит складає близько 4,9 % ВВП . В таких умовах короткострокові держоблігації можуть мати певну привабливість, та їхня доходність сягає близько 5,5 %. Проте довгострокові випуски залишаються ризикованими, без суттєвих структурних реформ [15].

Інвестори залучаються також до експортно-орієнтованих компаній (наприклад, фармацевтика, агрохімія) із надією на зростання після стабілізації світового попиту. Однак галузі з внутрішньою орієнтацією, особливо будівництво, матеріали і досі знаходяться під тиском через слабкість інвестицій.

У підсумку, аналіз AInvest описує угорську економіку як «високоризикову з потенційною премією». Інвесторам радять спрямовувати кошти переважно в короткі держоблігації для доходу та емітенти з глобальною присутністю, тоді як сектор будівництва та подібні циклічні галузі обходити, принаймні до стабілізації або структурних реформ .

Цей огляд чітко ілюструє двоєдність зовнішньоекономічного впливу: глобальні шоки (торгівельні, інфляційні, фінансові) створюють виклики, але разом із тим відкривають можливості, особливо в сегменті експорту та короткострокових боргових інструментів.

Отже, аналіз теоретичних джерел, проведений у межах першого розділу, підтверджує фундаментальне значення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) як ключового детермінанта економічного розвитку країн з відкритими економіками, зокрема Угорщини та Чехії. Різноманітність підходів до осмислення ролі торгівлі, прямих іноземних інвестицій, інституційного середовища та макроекономічної політики дозволяє сформулювати комплексне бачення ЗЕД як багатовекторного явища, що інтегрує країни у глобальні

економічні процеси, сприяє модернізації та водночас підвищує вразливість до зовнішніх шоків.

У випадку Угорщини підкреслюється значна залежність від ПП як джерела зростання у високотехнологічних секторах, але й водночас вказується на ризики надмірної концентрації та слабких зв'язків із місцевим бізнесом. Чехія демонструє більш збалансований підхід, поєднуючи інвестиційну привабливість з диверсифікацією економіки та послідовною політикою підтримки малих і середніх підприємств. Однак, як свідчать дані досліджень, ефективність ЗЕД визначається не лише кількісними показниками, а й якістю інтеграції іноземного капіталу в національні економічні екосистеми.

Особливої уваги заслуговують теоретичні моделі, що розкривають механізми взаємодії між торгівлею та ПП, між зовнішніми шоками та внутрішніми інституціями, а також між глобальними ланцюгами доданої вартості та національними ринками праці, інновацій та підприємництва. Узагальнюючи вивчені джерела, можна дійти висновку, що саме здатність держав формувати сприятливе середовище для трансформації зовнішньоекономічної активності у джерело сталого розвитку визначає успішність національних стратегій.

Таким чином, теоретичні основи аналізу впливу ЗЕД на економіку Угорщини та Чехії закладають потужне підґрунтя для подальшого емпіричного дослідження, порівняльного аналізу структурних особливостей, оцінки ризиків і потенціалу зовнішньоекономічної інтеграції в умовах глобальної нестабільності.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УГОРЩИНИ ТА ЧЕХІЇ

2.1. Тенденції та структура зовнішньоторговельного обміну товарами і послугами в контексті економічного розвитку Угорщини та Чехії

У сучасних умовах глобальної економічної нестабільності, геополітичної напруги та трансформації світових торговельних ланцюгів, дослідження зовнішньоторговельного обміну товарів і послуг набуває особливої ваги для країн із відкритими економіками, зокрема Угорщини та Чехії. Обидві держави характеризуються високою інтегрованістю в міжнародні ринки, де експорт та імпорт відіграють ключову роль у формуванні ВВП, зайнятості, інноваційного потенціалу й бюджетних надходжень. Водночас вони демонструють як спільні риси – активну участь у глобальних ланцюгах вартості, технологічну спеціалізацію, залежність від європейських ринків, так і структурні відмінності, зумовлені інституційними та галузевими особливостями.

Вивчення сучасних тенденцій у торгівлі товарами й послугами дозволяє не лише виявити динаміку зміни економічної відкритості, а й оцінити адаптивність економік Угорщини та Чехії до зовнішніх викликів, таких як енергетична криза, пандемічні обмеження, воєнні конфлікти, трансформація ринків праці та цифровізація. Актуальність також обумовлена необхідністю пошуку нових стратегій диверсифікації експорту, переорієнтації торговельних потоків і розвитку високотехнологічних секторів, що є запорукою довгострокового зростання та стійкості до шоків.

Отже, дослідження тенденцій і структури зовнішньоторговельного обміну Угорщини та Чехії є важливим для розуміння механізмів впливу ЗЕД на економічний розвиток, для формування обґрунтованої державної політики підтримки експорту, а також для оцінки конкурентоспроможності обох країн у регіональному та глобальному контексті.

Таблиця 2.1

**Динаміка товарної торгівлі Угорщини та Чехії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Торговельний баланс Угорщини	-4259	-1565	-5287	-15965	-369	1517
Експорт Угорщини	103587	101391	118616	128017	135859	128199
Імпорт Угорщини	107847	102956	123904	143982	136229	126682
Торговельний баланс Чехії	10482	12249	5105	-859	13054	17997
Експорт Чехії	156104	144501	174507	184797	196542	196720
Імпорт Чехії	145623	132252	169401	185656	183488	178723

Джерело: складено автором на основі даних [17-18].

На основі даних таблиці 2.1 про динаміку товарної торгівлі Угорщини та Чехії за 2019-2024 рр. можна зробити розгорнутий порівняльний аналіз, що висвітлює особливості зовнішньоторговельного розвитку обох країн, їхні адаптивні здатності до кризових явищ та трансформацію торговельної політики.

Так, Угорщина у 2019-2024 роках демонструвала нестійкий характер розвитку зовнішньої торгівлі. Якщо у 2019 році її торговельний баланс був від'ємним і становив -4,3 млрд дол., то вже у 2020 році відбулося тимчасове покращення (-1,6 млрд дол.), що пояснюється зниженням обсягів імпорту на тлі пандемії COVID-19.

Однак у 2021 році спостерігалось нове погіршення, та дефіцит сягнув 5,3 млрд дол., а у 2022 році досяг рекордного значення у -16,0 млрд дол. Це пов'язано із різким зростанням вартості імпортованих енергоносіїв та сировини. Лише у 2023 році ситуація почала стабілізуватись: торговельний баланс став майже нульовим (-0,4 млрд дол.), а у 2024 році Угорщина вперше за шість років зафіксувала позитивне сальдо у +1,5 млрд дол. Цей прорив пояснюється стабілізацією цін на імпортні ресурси та зростанням експорту обробної промисловості.

Обсяги експорту Угорщини протягом 2019-2024 років демонстрували загалом позитивну динаміку: з 103,6 млрд дол. у 2019 році до пікового значення 135,9 млрд дол. у 2023 році. У 2024 році експорт трохи знизився до

128,2 млрд дол., що свідчить про вплив слабкого зовнішнього попиту. Імпорт також мав нестабільну динаміку: від 107,8 млрд дол. у 2019 році до піку в 144,0 млрд дол. у 2022 році, після чого почалося зниження до 126,7 млрд дол. у 2024 році, що стало одним із чинників покращення торговельного балансу.

Чехія, на відміну від Угорщини, демонструвала більш стабільну й позитивну динаміку зовнішньої торгівлі. Протягом 2019-2021 років країна зберігала позитивне сальдо: від 10,5 до 12,2 млрд дол., з коротким просіданням у 2021 році (5,1 млрд дол.). Лише у 2022 році Чехія зіткнулася з негативним торговельним балансом у 0,9 млрд дол., що було результатом енергетичної кризи. Проте вже у 2023 році країна повернула позитивне сальдо у 13,1 млрд дол., а у 2024 рекордні 18,0 млрд дол., що свідчить про підвищення конкурентоспроможності її експорту та ефективну політику імпортозаміщення.

Експорт Чехії зростає практично безперервно: з 156,1 млрд дол. у 2019 році до 196,7 млрд дол. у 2024 році. Водночас, обсяги імпорту, хоч і коливалися, залишалися відносно стабільними, що дозволяло зберігати позитивне сальдо. Наприклад, у 2022 році імпорт перевищив експорт (185,7 проти 184,8 млрд дол.), що й спричинило дефіцит, однак у наступні роки імпорт знижувався швидше, ніж експорт, і це забезпечило зростаюче позитивне сальдо.

Таким чином, Чехія демонструє зразкову стійкість зовнішньої торгівлі в умовах глобальної турбулентності, тоді як Угорщина лише у 2024 році вийшла на позитивне сальдо, після кількох років глибокого дефіциту.

Це свідчить про те, що Чехія має більш диверсифіковану структуру експорту, кращу адаптацію до зовнішніх шоків і вищу ефективність зовнішньоторговельної політики.

Водночас Угорщина потребує додаткових кроків щодо зменшення імпортозалежності та підвищення доданої вартості в експорті, щоб забезпечити довгострокову стабільність.

Таблиця 2.2

**Динаміка торгівлі послугами Угорщини та Чехії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Баланс послуг Угорщини	7947	4594	5619	7683	10211	10909
Експорт послуг Угорщини	30130	22711	26906	30962	37174	38304
Імпорт послуг Угорщини	22183	18117	21287	23280	26963	27395
Баланс послуг Чехії	5180	4674	5655	4236	3959	4521
Експорт послуг Чехії	30983	26437	30656	34622	39560	42539
Імпорт послуг Чехії	25803	21763	25001	30386	35602	38018

Джерело: складено автором на основі даних [19-20].

Результати аналізу даних, наведених у таблиці 2.2, свідчать про те, що у період 2019-2024 років Угорщина та Чехія залишалися активними учасниками міжнародної торгівлі послугами, демонструючи сталу тенденцію до зростання обсягів експорту та імпорту, хоча з певними відмінностями у динаміці та структурі. Розглянемо порівняльні показники за основними позиціями: експорт, імпорт та сальдо послуг.

Угорщина розпочала 2019 рік з обсягом експорту послуг на рівні 30,13 млрд дол. У 2020 році внаслідок пандемії COVID-19 відбулося скорочення експорту до 22,71 млрд дол., однак уже у 2021–2024 роках експорт демонстрував стабільне зростання, досягши 38,30 млрд дол. у 2024 році. У цілому, зростання експорту за шість років становило 8,17 млрд дол.

Чехія стартувала з показника 30,98 млрд дол. у 2019 році та теж зазнала падіння в 2020 році до 26,44 млрд дол. Проте відновлення було стрімкішим: у 2021-2024 роках експорт послуг невинно зростав, досягши 42,54 млрд дол. у 2024 році, що на 11,56 млрд дол. більше порівняно з 2019 роком. Таким чином, упродовж всього періоду Чехія випереджала Угорщину за обсягом експорту послуг, демонструючи вищу динаміку зростання.

Угорщина в 2019 році імпортувала послуг на 22,18 млрд дол. Зменшення у 2020 році до 18,12 млрд дол. змінилося подальшим зростанням до 27,40 млрд дол. у 2024 році. Загальне збільшення за шість років склало 5,22 млрд дол. Імпорт послуг Чехії у 2019 році становив 25,80 млрд дол., у 2020 році впав до 21,76 млрд дол., але в 2024 році досяг уже 38,02 млрд дол., що на 12,22 млрд

дол. більше, ніж на початку періоду. Отже, Чехія не лише має вищі обсяги імпорту, а й демонструє інтенсивніше зростання, що свідчить про більшу відкритість економіки до зовнішніх послуг.

Позитивне сальдо балансу торгівлі послугами характерне для обох країн, однак Угорщина показує стійкішу тенденцію до нарощення профіциту. З 7,95 млрд дол. у 2019 році баланс скоротився до 4,59 млрд дол. у 2020 році, однак надалі відновився і у 2024 році досяг 10,91 млрд дол. – приріст склав 2,96 млрд дол. Чехія ж, хоча й зберігає позитивне сальдо, демонструє більш нестійку динаміку. Із 5,18 млрд дол. у 2019 році профіцит скоротився до 3,96 млрд дол. у 2023 році, а в 2024 році сягнув 4,52 млрд дол. – зниження на 0,66 млрд дол. у порівнянні з 2019 роком. Це свідчить про зростаючу роль імпорту у зовнішньоекономічному профілі Чехії, що потенційно може знижувати загальний позитивний ефект від торгівлі послугами.

Як підсумок, обидві країни зазнали негативного впливу пандемії у 2020 році, проте змогли адаптуватися та вийти на траєкторію зростання у наступні роки. Чехія стабільно лідирує за абсолютними обсягами експорту й імпорту послуг, що свідчить про вищу інтенсивність її участі у глобальних ринках послуг. Угорщина, натомість, демонструє ефективнішу експортно-орієнтовану модель, що забезпечує їй вищий профіцит. У перспективі обидві країни мають потенціал для подальшого зростання завдяки зміцненню високотехнологічного сектору, цифровізації послуг та розвитку транскордонної співпраці в межах ЄС.

Отже, аналіз тенденцій та структури зовнішньоторговельного обміну товарами й послугами Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки свідчить про ключову роль зовнішньоекономічної діяльності в забезпеченні економічного зростання обох країн, особливо з огляду на їхню глибоку інтеграцію в європейські та глобальні виробничі ланцюги. Угорщина характеризувалася нестабільністю торговельного балансу товарів, демонструючи в окремі роки значний дефіцит, зумовлений імпортозалежністю, особливо у сфері енергоресурсів. Лише у 2024 році їй вдалося досягти позитивного сальдо, що

стало результатом як скорочення імпорту, так і помірного зростання експорту. Натомість Чехія виявила стійкішу торговельну позицію, підтримуючи позитивний товарний баланс у більшості років завдяки конкурентоспроможному експорту й ефективному контролю за імпортом.

Щодо сфери послуг, обидві країни продемонстрували зростання обсягів експорту та імпорту, однак з відмінною динамікою. Чехія стабільно перевищувала Угорщину за абсолютними обсягами, підтверджуючи свою активну участь у глобальних ринках послуг. Водночас Угорщина зберігала більш стійкий профіцит у торгівлі послугами, що вказує на ефективнішу експортно-орієнтовану стратегію в цьому секторі. Загалом, Чехія виглядає економічно стійкішою й адаптивнішою до зовнішніх шоків, зокрема енергетичних та геополітичних, у той час як Угорщина ще потребує посилення диверсифікації експорту, зменшення імпортозалежності та розвитку секторів з високою доданою вартістю.

Таким чином, дослідження зовнішньоторговельного обміну дозволяє зробити висновок про те, що обидві країни успішно адаптувалися до викликів останніх років, проте потребують подальших структурних змін і модернізації зовнішньоекономічної політики для забезпечення довгострокової стійкості та конкурентоспроможності.

2.2. Аналіз динаміки доходів та формування поточних рахунків Угорщини та Чехії у сфері зовнішньоекономічної діяльності

У сучасних умовах глобальної нестабільності, зростаючих геополітичних ризиків, порушення логістичних ланцюгів і трансформації міжнародної фінансово-економічної архітектури, дослідження поточних рахунків платіжного балансу країн набуває особливої значущості. Для економік із відкритим характером, таких як Угорщина та Чехія, поточний рахунок є ключовим індикатором зовнішньоекономічної рівноваги, що відображає не лише обсяги експорту й імпорту товарів і послуг, а й глибші процеси – динаміку первинних і вторинних доходів, трансферів, дивідендів та

відсоткових платежів. Саме ці компоненти значною мірою формують здатність країни акумулювати фінансові ресурси, забезпечувати макроекономічну стійкість, знижувати зовнішню вразливість та гарантувати довгострокове зростання.

Особливої актуальності аналіз динаміки доходів набуває на тлі постпандемічного відновлення економіки, зростання вартості енергоресурсів, посилення внутрішньоєвропейської міграції робочої сили, а також необхідності структурної трансформації національних економік в умовах цифровізації та енергетичного переходу. Порівняння Угорщини та Чехії дозволяє виявити не лише загальні тенденції, характерні для країн Центрально-Східної Європи, а й національні особливості політики формування доходної частини платіжного балансу, ефективності використання зовнішньоекономічного потенціалу та впливу транснаціонального капіталу на фінансову систему.

Таблиця 2.3

**Динаміка первинних доходів Угорщини та Чехії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо первинних доходів Угорщини	-3722	-3568	-5495	-4856	-6836	-5986
Надходження первинних доходів до Угорщини	18444	13566	21105	22833	30520	32251
Виплати первинних доходів Угорщиною	22166	17134	26600	27688	37355	38237
Сальдо первинних доходів Чехії	-13890	-11299	-15556	-15550	-15205	-14786
Надходження первинних доходів до Чехії	12982	9649	12544	14215	16616	18019
Виплати первинних доходів Чехією	26872	20948	28100	29765	31821	32805

Джерело: складено автором на основі даних [21-22].

У період 2019-2024 років Угорщина та Чехія демонстрували від'ємне сальдо первинних доходів, що є типовим для економік із високим рівнем участі іноземного капіталу. Водночас, динаміка надходжень і виплат, а також масштаби дефіциту суттєво різнилися між країнами, що вказує на специфіку структури інвестиційних потоків, особливості функціонування транснаціонального бізнесу

та роль заробітної плати у формуванні первинних доходів.

Угорщина зазнавала стабільного дефіциту сальдо первинних доходів, проте в межах помірних значень. У 2019 році цей показник становив -3,72 млрд дол., і в наступні роки коливався в межах -3,6 до -6,8 млрд дол. Найглибше сальдо зафіксовано у 2023 році -6,84 млрд дол., що зумовлено різким зростанням виплат нерезидентам, зокрема у вигляді дивідендів, відсотків та реінвестованих прибутків. Водночас, у 2024 році ситуація дещо покращилася, та дефіцит скоротився до -5,99 млрд дол., що свідчить про певну стабілізацію капіталовідтоку.

Надходження первинних доходів в Угорщину зросли з 18,44 млрд дол. у 2019 році до 32,25 млрд дол. у 2024 році, що вказує на активну участь угорських економічних агентів у зовнішньоекономічній діяльності, зокрема за рахунок доходів працівників, інвестицій та інших компенсацій. Виплати первинних доходів зросли ще суттєвіше: з 22,17 млрд дол. у 2019 році до 38,24 млрд дол. у 2024 році. Це свідчить про зростаючу частку іноземної власності в ключових секторах економіки та посилення зовнішньої вразливості щодо доходних потоків.

У порівнянні з Угорщиною, Чехія мала набагато глибший дефіцит сальдо первинних доходів упродовж всього періоду. У 2019 році він становив -13,89 млрд дол., і навіть у роки пандемії дефіцит залишався значним (-11,30 млрд дол. у 2020 році). У 2021-2024 роках він коливався в межах -14,8 до -15,6 млрд дол., що вказує на стійкий і високий рівень відпливу доходів до нерезидентів. Незважаючи на незначне скорочення дефіциту до -14,79 млрд дол. у 2024 році, Чехія залишається країною з одним із найвищих рівнів чистого відтоку первинних доходів серед країн регіону.

Надходження первинних доходів до Чехії зросли з 12,98 млрд дол. у 2019 році до 18,02 млрд дол. у 2024 році. Хоча це позитивна тенденція, вона не компенсує зростання виплат, які зросли з 26,87 млрд дол. до 32,80 млрд дол. за той же період. Такий розрив є наслідком високої концентрації іноземних інвестицій у прибуткових галузях, насамперед автомобілебудуванні, електроніці та фінансовому секторі, що спричиняє значний відтік доходів у

вигляді дивідендів.

Обидві країни є нетто-виплатниками первинних доходів, але масштаби дефіциту кардинально різняться: Чехія втрачає майже втричі більше за Угорщину. При цьому темпи зростання надходжень і виплат є схожими: обидві економіки залучають все більше доходів, але ще більше витрачають на репатріацію прибутків. Відносна стабільність сальдо Угорщини свідчить про менш глибоку залежність від іноземного капіталу або про ефективніше використання отриманих інвестицій. Чехія, попри значні обсяги експортного виробництва, стикається з тим, що суттєва частка створеного в країні доходу виводиться за її межі.

Динаміка первинних доходів свідчить про те, що обидві країни суттєво інтегровані у глобальні фінансові й трудові потоки, але водночас є вразливими до репатріації прибутків транснаціональними корпораціями. Угорщина демонструє більш збалансовану модель, у той час як Чехія потребує переосмислення політики управління іноземними інвестиціями, щоб зменшити їхній відтікний ефект і підвищити довгострокову економічну вигоду від інтеграції у міжнародні ринки.

Таблиця 2.4

**Динаміка вторинних доходів Угорщини та Чехії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо вторинних доходів Угорщини	-967	-808	-1944	-1562	-2255	-1367
Надходження вторинних доходів до Угорщини	2944	2960	2636	2419	2854	3509
Виплати вторинних доходів Угорщиною	3911	3768	4580	3981	5108	4876
Сальдо вторинних доходів Чехії	-857	-1141	-1158	-1471	-2241	-1685
Надходження вторинних доходів до Чехії	4878	5261	6006	5796	5584	5803
Виплати вторинних доходів Чехією	5735	6403	7164	7266	7825	7488

Джерело: складено автором на основі даних [23-24].

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що у системі поточного рахунку платіжного балансу вторинні доходи відіграють суттєву роль,

особливо для країн із високим рівнем міграції, активною участю у міжнародних програмах фінансування або значною присутністю гуманітарних, пенсійних, трансфертних і соціальних переказів. Аналіз динаміки вторинних доходів Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки дозволяє визначити загальні закономірності, структурні особливості та фінансову вразливість обох країн у цій сфері.

Угорщина протягом досліджуваного періоду демонструє стабільне від'ємне сальдо за вторинними доходами, що свідчить про те, що обсяги переказів з країни суттєво перевищують надходження. У 2019 році сальдо становило -0,97 млрд дол., у 2020 році дещо зменшилось до -0,81 млрд дол., проте вже у 2021 році дефіцит зріс до -1,94 млрд дол., що є наслідком збільшення державних та приватних трансфертів за кордон. У 2022 році спостерігалось часткове скорочення дефіциту до -1,56 млрд дол., однак у 2023 році сальдо знову погіршилось до -2,26 млрд дол. Лише у 2024 році відбулося незначне покращення, та дефіцит скоротився до -1,37 млрд дол.

Надходження вторинних доходів до Угорщини були помірними за обсягами: від 2,94 млрд дол. у 2019 році до 3,51 млрд дол. у 2024 році. Варто зазначити, що у 2021-2022 роках обсяги надходжень знизилися до 2,64 та 2,42 млрд дол. відповідно, що було спричинено зниженням обсягів приватних трансфертів через пандемію COVID-19. Водночас виплати з Угорщини залишалися стабільно високими й демонстрували зростання з 3,91 млрд дол. у 2019 році до пікових 5,11 млрд дол. у 2023 році. Лише у 2024 році цей показник знизився до 4,88 млрд дол., що й обумовило покращення сальдо.

У Чехії вторинні доходи також залишалися від'ємними впродовж усіх років, проте їх масштаб загалом перевищував аналогічні показники Угорщини. У 2019 році дефіцит становив -0,86 млрд дол., а вже у 2020 році - -1,14 млрд дол.

Збереження тенденції до погіршення сальдо спостерігалось і в наступні роки: у 2021 році - -1,16 млрд дол., у 2022 - -1,47 млрд дол., у 2023 - -2,24 млрд дол. та у 2024 - -1,69 млрд дол. Таке поглиблення дефіциту свідчить про

стабільне зростання зобов'язань Чехії за трансфертними виплатами за кордон.

Надходження вторинних доходів до Чехії були суттєво вищими, ніж в Угорщини, що може свідчити про більшу роль міжнародної допомоги, пенсійних переказів або участі в програмах соціального захисту ЄС. У 2019 році цей показник становив 4,88 млрд дол., а у 2024 році 5,80 млрд дол., із піковим значенням 6,01 млрд дол. у 2021 році. Водночас виплати залишалися значно більшими: від 5,73 млрд дол. у 2019 році до 7,49 млрд дол. у 2024 році, що й спричиняло стійке від'ємне сальдо.

Обидві країни характеризуються від'ємним сальдо вторинних доходів, однак із певними відмінностями. Угорщина має менші обсяги як надходжень, так і виплат, і, відповідно, менший за масштабом дефіцит. Чехія, у свою чергу, демонструє значно вищі обсяги обох компонентів, що свідчить про активнішу участь у міжнародних трансфертних потоках. Водночас зростання обсягів виплат випереджає темпи зростання надходжень, що робить її зовнішню трансфертну позицію менш збалансованою. Угорщина ж демонструє меншу динаміку, однак також стикається з посиленням трансфертного відтоку, особливо у 2023 році.

Вторинні доходи залишаються слабким місцем у зовнішньоекономічному балансі як Угорщини, так і Чехії. Для обох країн характерне перевищення трансфертних зобов'язань над надходженнями, що в довгостроковій перспективі може вимагати посилення контролю за державними зобов'язаннями та розробки стратегій залучення зовнішньої допомоги, трудових переказів та донорських коштів. У перспективі важливо забезпечити не лише скорочення виплат, а й диверсифікацію джерел надходжень задля зменшення дефіциту поточного рахунку та підвищення фінансової стійкості країн.

Далі у підрозділі на рисунку 2.1 проведемо графічний аналіз стану поточних операцій Угорщини та Чехії.

Рис. 2.1 Динаміка балансу поточних Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки, у млн. дол.

Джерело: складено на основі даних [25-26].

Аналіз балансу поточних операцій є одним із ключових індикаторів зовнішньоекономічної стійкості країни, адже відображає підсумкову взаємодію між надходженнями та виплатами за поточними статтями: торгівлею товарами, послугами, первинними та вторинними доходами. У випадку Угорщини та Чехії, які мають відкриті економіки та тісну інтеграцію в європейські та глобальні ланцюги доданої вартості, аналіз динаміки поточного рахунку за 2019-2024 роки дозволяє виявити не лише економічні ризики, а й здатність адаптуватися до кризових зовнішніх викликів.

У 2019 році сальдо поточного рахунку Угорщини було від'ємним і становило -1,00 млрд дол., що вже вказувало на певну зовнішню диспропорцію. У 2020 році дефіцит поглибився до -1,35 млрд дол., хоча в умовах пандемії це виглядало відносно помірно. Значні структурні зміни спостерігались у 2021-2022 роках, коли сальдо поточного рахунку різко погіршилось: -7,11 млрд дол. у 2021 році та -14,70 млрд дол. у 2022 році. Причинами стали зростання дефіциту торговельного балансу товарів, погіршення сальдо первинних доходів, а також високі виплати нерезидентам у рамках зростання іноземних інвестицій.

Втім, у 2023 році спостерігається перелом: дефіцит змінюється на незначне позитивне сальдо +0,75 млрд дол., що стало результатом скорочення імпорту, зростання експорту послуг та помірного покращення балансу доходів. У 2024 році позитивна тенденція продовжилась, та профіцит поточного рахунку збільшився до 5,07 млрд дол., що є найвищим значенням за весь період і свідчить про суттєве оздоровлення зовнішньоекономічної позиції країни.

Ситуація з поточним рахунком у Чехії мала іншу динаміку. У 2019 році країна мала позитивне сальдо у 0,92 млрд дол., яке у 2020 році значно зросло до 4,48 млрд дол. Це пояснюється скороченням імпорту на тлі пандемії, збереженням високого експорту та відносною стабільністю доходних потоків. Проте вже у 2021 році ситуація змінилася: поточний рахунок став від'ємним на рівні -5,95 млрд дол., а в 2022 році дефіцит сягнув -13,64 млрд дол., що було спричинено зростанням вартості імпортованих енергоносіїв та погіршенням балансу первинних доходів через репатріацію капіталу іноземними інвесторами.

У 2023 році дефіцит дещо скоротився до -0,43 млрд дол., а вже у 2024 році Чехія змогла не лише вийти на позитивне сальдо, а й перевищити рівень Угорщини: профіцит сягнув 6,05 млрд дол. Цей результат став можливим завдяки ефективному відновленню експортного потенціалу, скороченню відпливу доходів та покращенню структури вторинних трансфертів.

Обидві країни мали подібну траєкторію: спершу період зростання дефіциту (особливо у 2021-2022 рр.), потім поступове відновлення та повернення до позитивного сальдо у 2023-2024 роках. Проте масштаб коливань і стійкість зовнішньоекономічної позиції були різними. Угорщина мала більш глибокий дефіцит у 2022 році (-14,70 млрд дол.), однак продемонструвала поступове покращення вже з наступного року. Чехія, натомість, мала кращу стартову позицію та менш різке погіршення, але також не уникла глибокого негативного сальдо у 2021-2022 роках.

У 2024 році обидві країни вийшли на профіцит, однак Чехія продемонструвала кращий результат у 6,05 млрд дол. проти 5,07 млрд дол. у Угорщини. Це свідчить про вищу ефективність заходів із відновлення зовнішньої

рівноваги та кращу адаптацію до зовнішніх викликів. У той час як Угорщина компенсувала дефіцит переважно за рахунок покращення торгівлі послугами, Чехія завдяки комплексному поліпшенню всіх складових поточного рахунку.

Отже, поточні рахунки обох країн продемонстрували чутливість до глобальних криз і змін у зовнішньоекономічному середовищі. Проте обидві країни змогли подолати дефіцитні тенденції та повернутися до профіцитного режиму, що свідчить про гнучкість економік і ефективність проведеної політики. Подальша підтримка позитивного сальдо потребує послідовного контролю за зовнішніми фінансовими потоками, диверсифікації експорту та активного розвитку сектора послуг.

2.3. Динаміка та структура фінансових рахунків платіжного балансу Угорщини та Чехії

Актуальність аналізу фінансових рахунків платіжного балансу Угорщини та Чехії зумовлена зростаючою роллю міжнародних капітальних потоків у формуванні макроекономічної стабільності та фінансової безпеки країн з відкритою економікою. У сучасних умовах геоекономічної турбулентності, коливань інвестиційної активності, посилення глобальної конкуренції за капітал та трансформації політики центральних банків, вивчення еволюції та структури фінансових рахунків дозволяє глибше зрозуміти механізми акумулювання зовнішніх ресурсів, рівень залежності від іноземних інвесторів, а також ризики, пов'язані з впливом капіталу чи дестабілізацією платіжного балансу. Порівняння Угорщини та Чехії у цьому контексті дає змогу виявити особливості їхнього інвестиційного профілю, стратегій зовнішнього фінансування та ефективності інтеграції у міжнародні фінансові ринки.

У розділі сальдо всіх статей фінансового рахунку буде підраховуватись як різниця між капіталом, отриманим країною, та вартістю вивезених інвестицій. З початку проаналізуємо стан балансу прямих інвестицій країн, дані за якими наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка прямих іноземних інвестицій Угорщини та Чехії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо ПІІ для Угорщини	8	2908	3991	4041	2278	15584
Відплив ПІІ з Угорщини	98257	164491	29526	-5955	-73115	-48371
Приплив ПІІ в Угорщину	98265	167399	33516	-1914	-70837	-32786
Сальдо ПІІ для Чехії	5976	6428	1346	3471	3443	1873
Відплив ПІІ з Чехії	4776	2087	11545	5673	8448	11179
Приплив ПІІ в Чехію	10752	8515	12891	9144	11892	13051

Джерело: складено автором на основі даних [27-28].

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій є ключовим для розуміння рівня довіри міжнародного бізнесу до національної економіки, її привабливості та здатності акумулювати довгостроковий зовнішній капітал. Угорщина та Чехія як країни з відкритою ринковою економікою активно залучають ПІІ, однак між ними простежуються суттєві відмінності в масштабах, напрямках та стабільності інвестиційних потоків. За період 2019-2024 років обидві країни пережили як зростання, так і спад ПІІ, що відображає як глобальні коливання, так і національні фактори впливу.

Динаміка ПІІ в Угорщині характеризується значною волатильністю та нерівномірністю. У 2019 році приплив та відплив прямих інвестицій були практично збалансованими (98,27 млрд дол. відпливу проти 98,27 млрд дол. припливу), що забезпечило майже нульове сальдо (+0,01 млрд дол.). У 2020 році спостерігається різке зростання припливу ПІІ до 167,40 млрд дол., що перевищило обсяги відпливу (164,49 млрд дол.) та забезпечило сальдо +2,91 млрд дол. Найбільше позитивне сальдо зафіксовано у 2024 році 15,58 млрд дол., що є наслідком різкого скорочення відтоку ПІІ (-48,37 млрд дол.) при менших темпах скорочення припливу (-32,79 млрд дол.). Варто зауважити, що у 2022-2023 роках Угорщина демонструвала негативні значення припливу інвестицій, зокрема -1,91 млрд дол. у 2022 році, що може бути результатом виведення капіталу або переоцінки зобов'язань за існуючими інвестиційними проектами. Однак навіть за таких умов країна забезпечила позитивне сальдо за рахунок ще більшого негативного відпливу.

На відміну від Угорщини, Чехія демонструє більш стабільну динаміку ПІІ з помірними коливаннями. У 2019 році сальдо становило +5,98 млрд дол. за рахунок припливу ПІІ у 10,75 млрд дол. проти відпливу у 4,78 млрд дол. У 2020 році спостерігалось незначне зниження припливу до 8,52 млрд дол., але й відплив скоротився до 2,09 млрд дол., що дало змогу зберегти позитивне сальдо на рівні +6,43 млрд дол. У наступні роки приплив інвестицій коливався у межах 9-13 млрд дол., а відплив – 5-11 млрд дол. Найменше сальдо (+1,35 млрд дол.) зафіксовано у 2021 році, коли відплив ПІІ майже дорівнював припливу (11,55 та 12,89 млрд дол. відповідно). У 2024 році сальдо становить +1,87 млрд дол. при припливі ПІІ на рівні 13,05 млрд дол., що свідчить про збереження довіри інвесторів до чеської економіки на тлі зростаючого інвестиційного відпливу.

Угорщина у 2020-2021 роках залучала значно більші за обсягом ПІІ порівняно з Чехією (у 2020 році - 167,40 млрд дол. проти 8,52 млрд дол. у Чехії), однак такі дані можуть бути пов'язані з трансфертним фінансуванням транснаціональних корпорацій, операціями з внутрішньофірмовими позиками або з переоцінкою зобов'язань. Угорщина також демонструє суттєві негативні значення відпливу у 2022-2024 роках, що разом з від'ємним припливом свідчить про загострення ризиків репатріації капіталу та виведення інвестицій. Чехія, натомість, залишається прикладом стабільної інвестиційної поведінки, із поступовим зростанням припливу капіталу та контрольованим відпливом, що забезпечує сталість її фінансового рахунку.

Отже, Угорщина впродовж аналізованого періоду демонструє значно більші масштаби ПІІ, але її інвестиційна динаміка нестабільна та чутлива до зовнішньополітичних і макроекономічних факторів. Чехія ж підтверджує статус країни з помірною, але передбачуваною інвестиційною привабливістю. В обох випадках позитивне сальдо свідчить про здатність країн акумулювати зовнішні ресурси, однак у Чехії це супроводжується меншими ризиками відтоку капіталу. Угорщина має потенціал для подальшого зростання інвестицій, однак потребує підвищення прозорості та зниження волатильності фінансового середовища.

У таблиці 2.6 наведені дані щодо динаміки портфельних іноземних інвестицій Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки.

Таблиця 2.6

Динаміка портфельних іноземних інвестицій Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки, у млн. дол.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо портфельних інвестицій для Угорщини	-1747	2992	-1023	4114	9037	-1252
Відплив портфельних інвестицій з Угорщини	292	751	3743	2573	7020	5976
Приплив портфельних інвестицій в Угорщину	-1455	3743	2720	6687	16057	4725
Сальдо портфельних інвестицій для Чехії	4679	5873	-3681	-14646	-3864	8386
Відплив портфельних інвестицій з Чехії	-178	2209	4936	232	3315	7039
Приплив портфельних інвестицій в Чехію	4501	8082	1255	-14414	-549	15425

Джерело: складено автором на основі даних [29-30].

Портфельні інвестиції є важливим компонентом фінансового рахунку платіжного балансу, оскільки відображають мобільні, часто спекулятивні капітальні потоки, які реагують на зміну інфляції, відсоткових ставок, політичної стабільності та очікувань інвесторів. Угорщина та Чехія як країни з відкритими фінансовими ринками демонстрували динамічну й неоднорідну поведінку у сфері портфельних іноземних інвестицій упродовж 2019-2024 років, що засвідчують істотні коливання як за обсягами припливу й відпливу, так і за чистим сальдо.

Сальдо портфельних інвестицій Угорщини протягом аналізованого періоду коливалося між від'ємними та позитивними значеннями. У 2019 році воно становило -1,75 млрд дол., що свідчило про переважання відпливу над припливом. У 2020 році ситуація різко змінилася, та сальдо зросло до +2,99 млрд дол., що зумовлено суттєвим зростанням припливу капіталу (3,74 млрд дол.) на фоні відносно помірному відпливу (0,75 млрд дол.). Однак у 2021 році відбулося нове погіршення, та чистий відтік склав -1,02 млрд дол., при

зростанні відпливу до 3,74 млрд дол. і скороченні припливу до 2,72 млрд дол.

Пік позитивного сальдо припадає на 2023 рік +9,04 млрд дол., коли обсяг припливу досягнув 16,06 млрд дол. при значному, але відносно нижчому відпливі (7,02 млрд дол.). Цей результат свідчить про підвищену довіру інвесторів до ринку цінних паперів Угорщини в умовах фінансової стабілізації. Проте у 2024 році сальдо знову стало від'ємним у -1,25 млрд дол., внаслідок перевищення обсягів відпливу (5,98 млрд дол.) над припливом (4,73 млрд дол.), що може свідчити про посилення ризиків або зниження привабливості внутрішніх активів.

На відміну від Угорщини, Чехія демонструвала ще більш різку волатильність портфельних інвестицій. У 2019-2020 роках країна мала стійке позитивне сальдо: +4,68 млрд дол. у 2019 році та +5,87 млрд дол. у 2020-му, при цьому приплив перевищував 8 млрд дол. щороку. У 2021 році ситуація кардинально змінилася, та сальдо впало до -3,68 млрд дол. через збільшення відпливу (4,94 млрд дол.) та значне скорочення припливу (1,26 млрд дол.). Найбільш негативна динаміка спостерігалася у 2022 році: сальдо сягнуло 14,65 млрд дол. при величезному чистому відпливі капіталу. Приплив інвестицій став від'ємним (-14,41 млрд дол.), що свідчить про масовий продаж цінних паперів іноземними інвесторами, ймовірно, на тлі зовнішньополітичних або макроекономічних загроз.

Проте вже у 2024 році Чехії вдалося різко покращити ситуацію: сальдо зросло до +8,39 млрд дол. за рахунок значного зростання припливу портфельного капіталу до 15,43 млрд дол. та меншого відпливу (7,04 млрд дол.). Така позитивна динаміка може бути наслідком повернення довіри до фінансової системи, зниження інфляції або збільшення прибутковості державних облігацій.

Хоча обидві країни демонструють нестабільну динаміку портфельних інвестицій, їхня структура та обсяги суттєво відрізняються. Угорщина загалом має більш збалансований портфель, з чергуванням періодів припливу та відпливу, тоді як Чехія схильна до різких змін, як позитивних, так і

негативних. Наприклад, у 2022 році Чехія втратила 14,6 млрд дол. за рахунок масового виведення капіталу, тоді як Угорщина, навпаки, отримала чистий приплив понад 4,1 млрд дол. Така поведінка свідчить про більшу чутливість чеського фінансового ринку до зовнішніх шоків, але й про більший обсяг активів, якими оперують іноземні інвестори.

Таким чином, Угорщина та Чехія мають відкриті фінансові системи, однак підходи до управління портфельними потоками та реакція інвесторів на зовнішні ризики суттєво різняться. Угорщина виявляє вищу здатність утримувати капітал у країні та відновлювати довіру інвесторів у кризові періоди. Чехія ж, попри високі обсяги залученого портфельного капіталу, більш вразлива до коливань глобального фінансового ринку. У подальшій перспективі стабілізація ринку державних боргових паперів, зниження геополітичної напруженості та покращення інституційного середовища можуть забезпечити обом країнам стійке зростання портфельних інвестицій із мінімальними ризиками відтоку.

Таблиця 2.7

**Динаміка інших іноземних інвестицій Угорщини та Чехії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо інших інвестицій Угорщини	2040	2287	8000	5656	-4961	-14706
Надання кредитів з Угорщини	628	2965	5009	9155	1300	14086
Отримання кредитів в Угорщині	2668	5252	13010	14811	-3661	-620
Сальдо інших інвестицій Чехії	-6238	-16888	13959	9114	-2028	-19550
Надання кредитів з Чехії	-1038	2430	-141	7966	2213	20576
Отримання кредитів в Чехію	-7276	-14458	13817	17080	185	1026

Джерело: складено автором на основі даних [31-32].

Як свідчать результати аналізу, інші іноземні інвестиції, що включають міжбанківське кредитування, торговельні кредити, депозити та позики, відіграють важливу роль у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності держав. На відміну від більш стабільних прямих інвестицій чи часто спекулятивних портфельних потоків, інші інвестиції є гнучким інструментом

управління ліквідністю, проте вони також чутливо реагують на економічну ситуацію, фінансову довіру до країни та політичну стабільність. Угорщина та Чехія протягом 2019-2024 років демонстрували значну мінливість показників за цією статтею фінансового рахунку.

У 2019 році Угорщина мала позитивне сальдо інших інвестицій на рівні 2,04 млрд дол., що зумовлено переважанням залучених кредитів (2,67 млрд дол.) над наданими (0,63 млрд дол.). У 2020 році ця тенденція збереглася, та сальдо зросло до 2,29 млрд дол. Водночас у 2021 році зафіксовано стрімке зростання обсягів як наданих, так і отриманих кредитів: приплив становив 13,01 млрд дол., а відплив 5,01 млрд дол., що забезпечило рекордне позитивне сальдо у 8,00 млрд дол. У 2022 році обсяги операцій з іншими інвестиціями залишалися високими, однак їх структура дещо змінилася, та зростання відпливу (9,16 млрд дол.) компенсувалося ще вищим припливом (14,81 млрд дол.), що дало сальдо +5,66 млрд дол.

Однак у 2023-2024 роках ситуація кардинально змінилася: відбулося різке зниження припливу інших інвестицій до від'ємних значень до -3,66 млрд дол. у 2023 році та -0,62 млрд дол. у 2024 році. Одночасно спостерігалось суттєве збільшення відпливу (13,09 млрд дол. у 2024 році), що зумовило глибоке негативне сальдо: -4,96 млрд дол. у 2023 році та -14,71 млрд дол. у 2024 році.

На відміну від Угорщини, Чехія демонструє ще більш контрастну динаміку інших іноземних інвестицій. У 2019 та 2020 роках країна мала значне негативне сальдо – відповідно -6,24 млрд дол. та -16,89 млрд дол., що пояснюється вкрай низькими або навіть від'ємними показниками за отриманими кредитами (-7,28 млрд дол. у 2019 році, -14,46 млрд дол. у 2020 році). У 2021 році ситуація докорінно змінилася, та країна залучила 13,82 млрд дол. при майже нульовому відпливі (-0,14 млрд дол.), що забезпечило позитивне сальдо +13,96 млрд дол. У 2022 році тенденція збереглася, та приплив інвестицій становив 17,08 млрд дол., а відплив 7,97 млрд дол., що дало сальдо +9,11 млрд дол. Проте вже у 2023 році ситуація знову змінилася,

приплив зменшився до 0,19 млрд дол., а відплив склав 2,21 млрд дол., що призвело до сальдо -2,03 млрд дол. У 2024 році зафіксовано одне з найглибших негативних сальдо за період - -19,55 млрд дол., що зумовлено різким зростанням наданих кредитів до 20,58 млрд дол. при мізерному припливі (1,03 млрд дол.).

Отже, загальна динаміка показує, що обидві країни переживали як періоди активного залучення інших інвестицій (2021-2022 рр.), так і фази їх різкого скорочення або відпливу (2023-2024 рр.). Однак обсяги коливань у Чехії значно вищі: якщо у 2021 році вона залучила майже 14 млрд дол., то у 2024 році втратила понад 19,5 млрд дол. Угорщина демонструє помірніші масштаби, однак теж стикається з поглибленням дефіциту у 2024 році. Угорщина має більш прогнозовану траєкторію, тоді як Чехія характеризується екстремальною волатильністю, що свідчить або про гнучкість фінансової системи, або про вразливість до зовнішніх шоків.

Таким чином, ынші іноземні інвестиції в платіжному балансі Угорщини та Чехії є надзвичайно мінливою категорією, яка відображає зміни у кредитній політиці, довірі до банківського сектору та індикатори короткострокового зовнішнього фінансування.

Обидві країни у 2023-2024 роках зіткнулися з відпливом ресурсів, що вказує на потребу посилення контролю за борговими інструментами, підвищення стабільності внутрішнього фінансового ринку та диверсифікації джерел зовнішнього фінансування.

Надмірна залежність від нестабільних форм іноземного капіталу може створювати ризики для валютної та макрофінансової стабільності в середньостроковій перспективі.

Графічний аналіз стану фінансових рахунків Угорщини та Чехії наведено на рисунку 2.2.

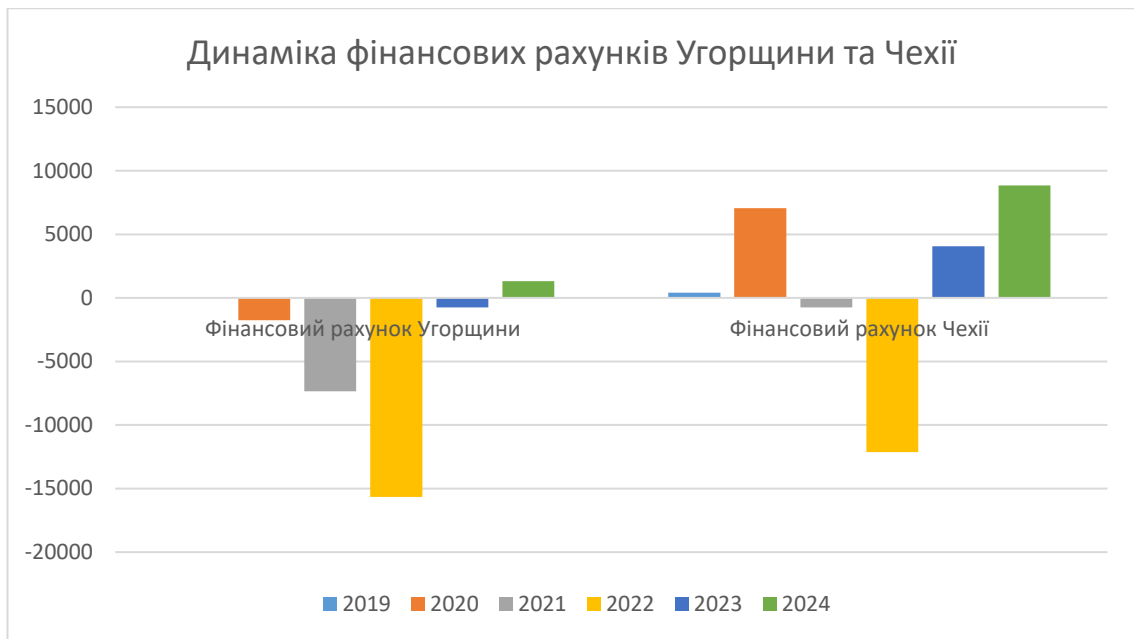

Рис. 2.2. Порівняння динаміки фінансових рахунків Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки, у млн. дол.

Джерело: складено автором на основі даних [33-34].

Фінансовий рахунок платіжного балансу відображає загальний обсяг фінансових ресурсів, які країна отримує з-за кордону або інвестує за його межами. Позитивне сальдо свідчить про переважання зовнішніх інвестицій країни над надходженням зовнішнього капіталу, що може бути ознакою її фінансової сили або відтоку ресурсів. Від'ємне ж значення означає, що країна більше залучає іноземних інвестицій, ніж сама вкладає за кордон. Аналіз фінансових рахунків Угорщини та Чехії за 2019-2024 роки дає змогу оцінити динаміку потоків капіталу, особливості економічної поведінки держав та рівень їх залежності від зовнішнього фінансування.

У 2019 році фінансовий рахунок Угорщини був позитивним (+0,04 млрд дол.), що свідчило про незначне перевищення інвестицій за кордон над залученням зовнішніх ресурсів. Однак вже у 2020 році відбулися істотні зміни, та країна залучила значний обсяг зовнішнього фінансування, про що свідчить від'ємне сальдо фінансового рахунку -1,75 млрд дол. Ця тенденція поглибилась у 2021 та 2022 роках, коли сальдо склало -7,34 млрд дол. та -15,66 млрд дол. відповідно. Таке нарощення зовнішнього фінансування може свідчити про зростаючу потребу в капіталі на тлі пандемічних викликів,

інвестиційної активності або покриття поточного рахунку. Особливо значним був обсяг залученого капіталу у 2022 році - рекордне негативне сальдо вказує на залежність економіки від зовнішніх фінансових потоків.

У 2023 році ситуація частково стабілізувалася: дефіцит фінансового рахунку скоротився до -0,75 млрд дол., що може свідчити про поступове зменшення зовнішньої потреби в іноземному капіталі або зростання внутрішніх джерел фінансування. У 2024 році сальдо змінило знак на позитивне (+1,31 млрд дол.), тобто країна почала інвестувати за кордон більше, ніж отримувала ззовні. Це може відображати зміцнення позицій угорської економіки та зростання активності її резидентів на міжнародних фінансових ринках.

Фінансова поведінка Чехії виявилася більш волатильною. У 2019 році країна демонструвала скромне позитивне сальдо (+0,41 млрд дол.), а вже у 2020 році показник зріс до +7,06 млрд дол. Це свідчить про потужний інвестиційний наступ чеських резидентів на міжнародних ринках або вплив капіталу з країни. Проте у 2021 році ситуація різко змінилася, та сальдо стало від'ємним (-0,75 млрд дол.), що означає початок залучення капіталу із зовнішніх джерел.

У 2022 році дефіцит фінансового рахунку значно поглибився до -12,13 млрд дол., тобто Чехія залучила величезний обсяг фінансових ресурсів. Це було зумовлено кризовими явищами внаслідок війни в Україні, порушенням енергетичних ланцюгів постачання та зниженням експортних доходів. Але вже у 2023 році фінансовий рахунок знову став позитивним (+4,07 млрд дол.), а в 2024 році зріс до +8,84 млрд дол.

Загалом Угорщина упродовж 2019-2022 років зберігала переважно від'ємне сальдо фінансового рахунку, що означає її залежність від зовнішніх інвесторів. Лише у 2024 році вона змогла змінити тенденцію на користь експансії власного капіталу за кордон. Чехія, навпаки, продемонструвала більш амбівалентну поведінку: упродовж перших років позитивне сальдо, у середині періоду залучення зовнішніх ресурсів, а у 2023–2024 роках знову

позитивні значення. Таким чином, Чехія виявила вищу динамічність та чутливість до зовнішніх економічних змін, тоді як Угорщина рухалась від залежності від іноземного капіталу до більш активної ролі інвестора на глобальних ринках.

Отже, обидві країни зазнали суттєвих коливань у своїх фінансових рахунках, проте в останній рік періоду (2024) спостерігається позитивна тенденція: і Угорщина, і Чехія більше інвестують за кордон, ніж отримують зовнішніх коштів. Це свідчить про певне зміцнення їхніх фінансових позицій, відновлення довіри до національних економік і посилення їхніх ролей як джерел зовнішнього фінансування. Утім, висока волатильність упродовж періоду вимагає подальшого моніторингу та розробки збалансованої політики зовнішніх інвестицій.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ УГОРЩИНИ ТА ЧЕХІЇ З УКРАЇНОЮ

Актуальність дослідження особливостей зовнішньоекономічних операцій Угорщини та Чехії з Україною зумовлена зростаючим значенням регіональної економічної співпраці в умовах війни та післявоєнного відновлення. Україна дедалі активніше інтегрується в європейські ринки, а Угорщина й Чехія виступають важливими торговельними партнерами, транзитерами товарів, джерелами інвестицій та гуманітарної допомоги. Аналіз структури, динаміки та напрямів економічної взаємодії дозволяє виявити потенціал для подальшого поглиблення співпраці, зміцнення ланцюгів постачання та формування спільних проєктів у сфері енергетики, транспорту, агросектора й цифрової економіки.

Спочатку проаналізуємо динаміку товарообігу між Україною та Угорщиною, дані щодо якого наведено в таблиці 3.1. У 2024 році серед усіх країн світу за обсягами експорту з України Угорщина зайняла 22 місце, а за обсягами імпорту в Україну – 13 (додатки А і Б).

Таблиця 3.1

**Динаміка торгівлі товарами України з Угорщиною у 2019-2024 рр.,
у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Експорт	752	490	608	1 357	724	472
Імпорт	894	1 066	1 225	740	1 089	1 300
Сальдо	-142	-576	-617	617	-365	-828

Джерело: складено автором на основі даних [35-41].

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що зовнішня торгівля товарами між Україною та Угорщиною впродовж 2019-2024 років характеризувалася нерівномірною динамікою, чутливою до змін у зовнішньополітичному середовищі, торговельній кон'юнктурі, а також впливу війни, що почалася у 2022 році. Обидва напрямки експорт і імпорт демонструють як періоди зростання, так і суттєві коливання, що відображають

зміну логістичних маршрутів, попиту на окремі групи товарів, коливання цін та зміну стратегій економічної співпраці.

Експорт українських товарів до Угорщини у 2019 році становив 752 млн дол., проте вже у 2020 році спостерігалось помітне скорочення до 490 млн дол., що, ймовірно, пов'язано з пандемічними обмеженнями та зменшенням промислової активності. У 2021 році відбулося часткове відновлення до 608 млн дол. Найбільш стрімке зростання експорту зафіксовано у 2022 році до 1 357 млн дол., що більш ніж удвічі перевищило попередній показник. Це можна пояснити переорієнтацією українського експорту на європейський напрямок у зв'язку з блокуванням традиційних чорноморських маршрутів, а також транзитною роллю Угорщини. Проте у 2023-2024 роках експорт знову почав знижуватись: до 724 млн дол. у 2023 році та до 472 млн дол. у 2024 році, що може свідчити про стабілізацію логістики через інші країни ЄС, а також зміну попиту з боку угорського ринку.

Імпорт товарів з Угорщини до України мав стабільно вищі обсяги протягом усього аналізованого періоду. У 2019 році він становив 894 млн дол. і незважаючи на пандемію, продовжив зростати до 1 066 млн дол. у 2020 році та 1 225 млн дол. у 2021 році. У 2022 році імпорт скоротився до 740 млн дол., що цілком закономірно на фоні повномасштабного вторгнення Росії та дестабілізації внутрішнього ринку України. Проте у 2023 році імпорт відновився до 1 089 млн дол., а в 2024 році досяг 1 300 млн дол., що є найвищим показником за весь період. Це свідчить про високу стійкість торговельних зв'язків з угорським виробничим сектором та розширення імпорту критичних товарів, зокрема енергетичного, фармацевтичного й машинобудівного характеру [42].

Сальдо товарної торгівлі впродовж 2019-2024 років було переважно негативним для України, за винятком 2022 року. У 2019 році дефіцит сягнув 142 млн дол., а в 2020 та 2021 роках зростав до -576 млн дол. і -617 млн дол. відповідно. Лише у 2022 році Україна вперше отримала позитивне сальдо в розмірі +617 млн дол., що зумовлено не лише зростанням експорту, але й

різким падінням імпорту. Однак уже в 2023 році дефіцит відновився, та сальдо склало -365 млн дол., а у 2024 році поглибився до -828 млн дол., що є найгіршим результатом за період. Це може свідчити про структурну залежність України від поставок з Угорщини, зокрема у сферах, де національне виробництво було ослаблене через війну.

Отже, Угорщина залишається важливим торговельним партнером України, з яким сформувався стабільний обсяг двосторонньої торгівлі товарами, хоча з помітним переважанням угорського експорту. Незважаючи на певні позитивні зрушення у 2022 році, коли український експорт тимчасово зріс, загальна картина вказує на наявність хронічного дефіциту. Така ситуація вимагає розробки заходів з диверсифікації українського експортного кошика до Угорщини, розвитку інфраструктури транскордонного співробітництва та підтримки вітчизняних виробників у галузях, де спостерігається найбільша імпортозалежність.

Далі проаналізуємо динаміку товарообігу між Україною та Чехією, дані щодо якого наведено в таблиці 3.2. У 2024 році серед усіх країн світу за обсягами експорту з України Чехія зайняла лише 16 місце, а за обсягами імпорту в Україну – 7 (додатки А і Б).

Таблиця 3.2

**Динаміка торгівлі товарами України з Чехією у 2019-2024 рр.,
у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Експорт	667	607	1 104	1 036	848	739
Імпорт	1 085	888	1 326	1 339	1 682	2 362
Сальдо	-418	-281	-222	-303	-834	-1623

Джерело: складено автором на основі даних [35-41].

Упродовж 2019-2024 років товарна торгівля між Україною та Чехією демонструвала зростаючу інтенсивність, але водночас відзначалася значним дисбалансом на користь чеського експорту. Аналіз динаміки експорту, імпорту та сальдо дозволяє глибше оцінити торговельно-економічні відносини між країнами, особливо в умовах турбулентних геополітичних змін, повномасштабної війни в Україні та трансформації ланцюгів постачання.

Український експорт до Чехії в 2019 році становив 667 млн дол., після чого у 2020 році відбулося помірне скорочення до 607 млн дол. Це скорочення можна пов'язати з впливом пандемії COVID-19, падінням промислового виробництва та логістичними обмеженнями. У 2021 році обсяг експорту суттєво зріс до 1 104 млн дол., що свідчить про активізацію зовнішньоторговельної діяльності на фоні часткового відновлення економіки. У 2022 році експорт дещо знизився до 1 036 млн дол., імовірно, через наслідки воєнних дій, порушення транспортних коридорів та переорієнтацію на гуманітарні пріоритети. У 2023-2024 роках спостерігається стійке зниження обсягів експорту: 848 млн дол. у 2023 році та 739 млн дол. у 2024 році. Таке зменшення можна пояснити як наслідками війни, так і поступовим згортанням виробничих потужностей у східних регіонах України.

Імпорт товарів із Чехії в Україну мав стабільну тенденцію до зростання, за винятком 2020 року, коли обсяг зменшився з 1 085 млн дол. у 2019 році до 888 млн дол. Причиною такого зниження стали загальні економічні обмеження, викликані пандемією. Починаючи з 2021 року, імпорт щороку зростає: у 2021 до 1 326 млн дол., у 2022 до 1 339 млн дол., у 2023 до 1 682 млн дол., і нарешті, у 2024 році він сягнув рекордного рівня у 2 362 млн дол. Така динаміка свідчить про високу залежність українського ринку від чеської продукції, зокрема у галузях машинобудування, фармацевтики, енергетики та технологічного обладнання [43].

Сальдо товарної торгівлі між Україною та Чехією протягом усього періоду залишалось від'ємним для України. У 2019 році дефіцит становив -418 млн дол., у 2020 році зменшився до -281 млн дол., що було пов'язано зі скороченням імпорту. Проте вже у 2021 році дефіцит зменшився до -222 млн дол. – найнижчий показник за шість років на фоні суттєвого зростання українського експорту. У 2022 році дефіцит зріс до -303 млн дол., а у 2023 різко збільшився до -834 млн дол. У 2024 році зафіксовано найглибше негативне сальдо у -1 623 млн дол., що вказує на критичну диспропорцію у двосторонній торгівлі. Причинами такого розриву є не лише зростання чеського експорту до

України, але й падіння українських експортних можливостей, спричинене війною, руйнуванням інфраструктури та скороченням промислового виробництва.

Таким чином, торговельно-економічні відносини між Україною та Чехією у 2019-2024 роках загалом демонстрували зростаючий рівень товарообігу, проте з чітким структурним дисбалансом на користь Чехії. Імпорт чеських товарів до України зростає майже безперервно, тоді як експорт з боку України був нестабільним і вразливим до зовнішніх шоків. Постійне зростання дефіциту сальдо свідчить про необхідність диверсифікації українського експорту до Чехії, зниження імпортозалежності в ключових секторах, а також активізацію інституційної та дипломатичної підтримки українських виробників у процесі інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. У майбутньому особливої ваги набуває стратегічне переосмислення економічного партнерства, де поряд із торговельною складовою дедалі важливішими стають інвестиції, трансфер технологій та логістична співпраця.

Упродовж 2019-2024 років торгівля послугами між Україною та країнами Центральної Європи, а саме Угорщиною і Чехією зберігала стабільний, хоча й асиметричний характер, із помітним переважанням експорту послуг з боку України. Така структура зумовлена географічною близькістю, високим попитом на українські транспортні й ІТ-послуги, а також зростаючою кількістю економічних, соціальних і гуманітарних контактів між країнами [44].

У відносинах з Угорщиною основу українського експорту послуг складають транспортні послуги, передусім вантажні автоперевезення та транзитні залізничні маршрути, які були особливо важливими після 2022 року, коли значна частина експорту товарів переорієнтувалася на західні кордони. Також вагому частку становлять комп'ютерні послуги та інші послуги, пов'язані з бізнесом і технічною підтримкою. Імпорт послуг з Угорщини до України включає переважно інжинірингові, консалтингові, освітні й фінансові послуги. У період активної фази повномасштабної війни спостерігалось також зростання обсягу гуманітарних, медичних і соціальних послуг, пов'язаних із

обслуговуванням українських біженців, а також участю угорських організацій у гуманітарних ініціативах.

У торгівлі послугами з Чехією Україна також виступає переважно експортером. Найбільшу частку становлять ІТ-послуги, які мають стабільний попит з боку чеських компаній. Важливе місце займають і транспортні послуги, зокрема міжнародні перевезення вантажів і пасажирів. Крім того, активно розвиваються послуги, пов'язані з навчанням українських студентів у чеських вишах та медичне обслуговування. Чехія ж імпортує до України послуги фінансового сектору, а також послуги, пов'язані з інжинірингом, монтажем обладнання та технічним супроводом, що особливо актуально в контексті відновлення української інфраструктури.

Загалом, характерною рисою торгівлі послугами між Україною, Угорщиною та Чехією є сталість та зростання ролі нематеріального експорту України, насамперед ІТ-послуг і перевезень. При цьому збільшення гуманітарної компоненти після 2022 року значною мірою вплинуло на динаміку торгівлі, спричинивши зростання кількості соціальних, освітніх і медичних послуг, які надаються громадянам України на території партнерських країн. Також помітним є зростання ролі країн як транзитних майданчиків, з яких здійснюється частина торговельних і логістичних операцій [44].

Таким чином, торгівля послугами залишається стратегічно важливою складовою економічної взаємодії України з Угорщиною та Чехією. У перспективі подальшого зближення з ЄС та розширення єдиного ринку послуг очікується поглиблення співпраці, особливо в галузях цифрових технологій, консалтингу, освіти, охорони здоров'я та логістики.

Упродовж 2019-2024 років інвестиційне співробітництво між Україною, Угорщиною та Чехією зберігало помірний, але важливий характер у контексті двосторонніх економічних відносин. Хоча загальні обсяги прямих іноземних інвестицій з боку Угорщини та Чехії залишалися невисокими порівняно з іншими країнами ЄС, ці країни продовжували виступати як стабільні партнери у сфері інвестування, зокрема в регіональні проєкти, інфраструктурне оновлення та соціально орієнтовані ініціативи [45].

Так, Чехія є одним із провідних інвесторів у Східній Європі, і хоча її частка в загальному обсязі ПІІ в Україні відносно скромна, чеські компанії активно присутні у сферах машинобудування, енергетики, фармацевтики, харчової промисловості та сільського господарства. Після 2022 року інтерес чеського бізнесу до України не зменшився, навпаки, з'явилися нові проєкти у сфері логістики, будівництва модульного житла, поставок медичних товарів і технічної допомоги. Чехія також бере участь у програмах післявоєнного відновлення України, зокрема через агентства розвитку, які координують інфраструктурні ініціативи [43].

Угорщина, попри дещо стриманіший політичний тон у відносинах з Україною, продовжувала здійснювати інвестиції на двосторонньому рівні. Угорські інвестори працюють переважно у прикордонних регіонах України, вкладаючи в аграрний сектор, переробку сільськогосподарської продукції, енергетику та роздрібну торгівлю. Окрему роль відіграють культурні й освітні фонди, що реалізують проєкти у Закарпатті, часто за підтримки урядових структур. Варто зазначити, що угорські банки та підприємства утримали присутність на українському ринку навіть у найскладніші роки, що свідчить про стратегічний інтерес до України як частини транскордонного економічного простору [42].

Загалом, інвестиційна взаємодія України з Угорщиною та Чехією має переважно двосторонній характер і здійснюється як через прямі комерційні канали, так і в межах міжурядових програм підтримки. Особливу роль у співпраці після 2022 року почали відігравати міжнародні фонди розвитку, європейські фінансові інституції та агентства з відновлення, що координують фінансування проєктів із залученням чеських і угорських компаній.

У перспективі інвестиційне співробітництво має потенціал до поглиблення завдяки післявоєнній відбудові України, діджиталізації економіки, реформам у сфері державно-приватного партнерства та євроінтеграційним процесам. Активна участь Чехії й Угорщини в цих процесах може посилити їхній вплив як регіональних донорів, інвесторів та партнерів у стратегічних галузях.

ВИСНОВКИ

У ході комплексного дослідження, проведеного у кваліфікаційній роботі, впливу зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток Угорщини та Чехії були всебічно проаналізовані теоретичні засади, основні макроекономічні індикатори, динаміка та структура платіжного балансу, зовнішня торгівля, рух капіталів і інвестиційне співробітництво, а також особливості двосторонньої взаємодії цих країн з Україною. Узагальнення результатів дослідження дозволяє сформулювати такі ключові висновки.

По-перше, теоретичний аналіз свідчить, що зовнішньоекономічна діяльність у сучасних умовах виконує функцію не лише механізму інтеграції до світової економіки, а й чинника структурної трансформації, модернізації, інституційного оновлення та зростання конкурентоспроможності. У випадку Угорщини та Чехії залучення прямих іноземних інвестицій, розвиток експорту високотехнологічної продукції, інтеграція у глобальні виробничі ланцюги стали визначальними факторами модернізації економік. Водночас ефективність цих процесів значною мірою залежала від здатності національних урядів формувати сприятливий інституційний, податковий і регуляторний клімат, а також від активної участі малого і середнього бізнесу у міжнародній кооперації.

По-друге, емпіричний аналіз динаміки поточного рахунку платіжного балансу свідчить про суттєві розбіжності у профілях двох країн. Чехія традиційно демонструвала позитивне сальдо поточного рахунку, зумовлене стабільним профіцитом торгівлі товарами та послугами, а також сталими надходженнями первинних доходів. Угорщина ж у більшості років стикалася з дефіцитом поточного рахунку, що свідчить про вищу залежність її економіки від зовнішнього фінансування. Водночас обидві країни мали активну позицію в торгівлі послугами, зокрема транспортними та ІТ, що свідчить про структурну конкурентоспроможність їхніх економік.

По-третє, структурний аналіз товарного експорту та імпорту засвідчив, що Чехія має більш диверсифіковану товарну структуру з високою часткою машинобудування, електроніки та продукції середньої й високої технологічності. Угорщина, своєю чергою, зосереджена на постачанні автомобілів, запчастин, фармацевтики, однак імпортує значний обсяг сировини та напівфабрикатів, що зумовлює залежність від зовнішніх ринків. Водночас обидві країни демонструють активну взаємну торгівлю з ЄС, що робить їх чутливими до змін внутрішньоєвропейської кон'юнктури.

По-четверте, фінансові рахунки платіжного балансу вказують на активну участь Чехії у міжнародному русі капіталу як реципієнта ПІІ, так і донора капіталу. Її позитивне сальдо фінансового рахунку у окремі роки означає, що країна не лише приваблює інвестиції, а й реінвестує в інші країни. Угорщина ж здебільшого виступає як нето-одержувач капіталу. Разом із тим обидві країни мали суттєві обсяги внутрішніх реінвестицій, що вказує на довіру інвесторів до національної економіки. Також важливо, що основна маса ПІІ концентрувалася в обробній промисловості, фінансовому секторі та інформаційних технологіях.

По-п'яте, торгівля послугами відіграє все більшу роль у формуванні платіжного балансу обох країн. У Чехії провідне місце займають ІТ, науково-технічні, бізнес-послуги та інжиніринг, тоді як в Угорщині особливо вагомими є транспортні, туристичні та освітні послуги. Обидві країни активно експортують послуги до ЄС, водночас залучаючи іноземні компетенції для модернізації внутрішнього сервісного сектора. В умовах цифрової трансформації та постковідної реальності ці тренди лише посилюються.

По-шосте, інвестиційне співробітництво між Україною, Угорщиною та Чехією має стійку, хоча й не надто інтенсивну динаміку. Основними напрямками інвестицій є агропромисловий комплекс, транспортна логістика, виробництво споживчих товарів, освіта та охорона здоров'я. Особливо зростає роль програм технічної допомоги, гуманітарних ініціатив та інституційної

підтримки у сфері післявоєнного відновлення України. Чехія демонструє активну участь у проєктах з відбудови, тоді як Угорщина зосереджена на прикордонному співробітництві та підтримці місцевих громад на заході України.

Загалом, результати дослідження доводять, що зовнішньоекономічна діяльність є ключовим фактором економічної динаміки Чехії та Угорщини, а ефективність її впливу зумовлюється не лише обсягами зовнішньої торгівлі чи інвестицій, а й якістю інституційного середовища, гнучкістю політики держави та здатністю інтегруватися у транснаціональні ланцюги вартості. Успішні приклади обох країн можуть слугувати орієнтиром для України в контексті її економічної трансформації, євроінтеграції та післявоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pásztóová, V., & Fóthy, N. (2023). Developments of FDI for Slovakia and Hungary. *Acta Oeconomica Universitatis Selye*, 11(1), 77–86. DOI:10.36007/Acta.2022.11.1.6. URL: https://www.researchgate.net/publication/371957323_Developments_OF_FDI_For_slOvAKiA_AnD_HUnGArY (дата звернення 10.02.25).
2. OECD. (2023). Strengthening FDI and SME Linkages in Czechia. OECD Economics Department Working Papers. URL: <https://www.oecd.org/economy/strengthening-fdi-sme-linkages-czechia.htm> (дата звернення 10.02.25).
3. Kovács, A., & Novák, P. (2025). Assessing Fiscal Policy Effectiveness on Household Savings in Hungary, Slovenia, and the Czech Republic during the COVID-19 Crisis: A Markov Switching VAR Approach. *Central European Economic Journal*, 10(1), 33–52. URL: <https://arxiv.org/abs/2503.15584> (дата звернення 10.02.25).
4. Fás, T. (2023). Foreign Direct Investment in Hungary: Patterns and Challenges. Lehigh University Press. URL: <https://www.lehigh.edu/~tif3/fdi-hungary.pdf>
5. TUDublin. (2024). FDI as an Economic Growth Strategy in the Czech Republic. Working Paper. URL: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1123&context=buschmarart> (дата звернення 10.02.25).
6. Herzog, M. (2023). Economic Relations between Hungary and Czechia. Czech Statistical Office. URL: <https://www.czso.cz/csu/czso/foreign-trade> (дата звернення 10.02.25).
7. Miklós, M., & Nagy, D. (2023). The Importance of Foreign Trade and Foreign Direct Investment in the Hungarian Economy. *Acta Oeconomica Universitatis Selye*, 12(2), 14–29. URL: https://www.ujs.sk/en/academic-journal/2023-2_02.pdf (дата звернення 12.02.25).
8. Вас, М., Kovářová, L., & László, B. (2024). Analysis of the expected development paths of Central-Eastern European countries between 2022 and

2025. *Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek*, 20(2), 14–30. URL: <https://real.mtak.hu/169044/> (дата звернення 12.02.25).
9. Estrin, S., & Uvalić, M. (2016). The interaction between trade and FDI: the CEE countries experience. *Economic Systems*, 40(3), 388–403. URL: <https://arxiv.org/abs/1609.02334> (дата звернення 12.02.25).
10. OECD. (2025). *OECD Economic Surveys: Czech Republic 2025*. Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/economy/surveys/czech-republic-economic-snapshot/> (дата звернення 12.02.25).
11. OECD. (2025). *OECD Economic Outlook: Hungary – Country Note*. Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/economy/outlook/hungary-economic-snapshot/> (дата звернення 15.02.25).
12. International Monetary Fund. (2024). *Czech Republic: 2024 Article IV Consultation Report*. IMF Country Report No. 24/92. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/03/18/Czech-Republic-Article-IV-Consultation> (дата звернення 15.02.25).
13. ING Think. (2025, May). *Widening divergence across the CEE region*. URL: <https://think.ing.com/articles/cee-growth-outlook-2025/> (дата звернення 15.02.25).
14. ING Think. (2025, March). *Economic recovery gaining momentum in Central and Eastern Europe*. URL: <https://think.ing.com/articles/cee-recovery-spring-2025/> (дата звернення 15.02.25).
15. AInvest. (2025, Q1). *Hungary's Economic Stagnation vs. Czech Resilience*. Analytical Report. URL: <https://ainvest.hu/publications/eastern-europe-2025-q1/> (дата звернення 15.02.25).
16. Reuters / Moody's Analytics. (2025, April). *Central Europe must diversify to mitigate tariff hit*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/central-europe-diversification-2025/> (дата звернення 15.02.25).
17. Hungary Trade Balance. Macrotrends LLC. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/hun/hungary/trade-balance-deficit> (дата звернення 21.02.25).

18. Czech Republic Trade Balance. Macrotrends LLC. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/cze/czech-republic/trade-balance-deficit> (дата звернення 21.02.25).
19. Hungary. Current Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 21.02.25).
20. Czech Republic. Current Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 21.02.25).
21. Hungary - Remittance Inflows To GDP. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/hungary/remittance-inflows-to-gdp-percent-wb-data.html> (дата звернення 28.02.25).
22. Czech Republic Remittances. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/remittances> (дата звернення 10.03.25).
23. Hungary Indicators. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/hungary/indicators> (дата звернення 10.03.25).
24. Czech Republic Indicators. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/indicators> (дата звернення 10.03.25).
25. Hungary. Current Account. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/hungary/current-account> (дата звернення 10.03.25).
26. Czech Republic. Current Account. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/current-account> (дата звернення 12.03.25).
27. Hungary Foreign Direct Investment. Macrotrends LLC. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/hun/hungary/foreign-direct-investment> (дата звернення 12.03.25).
28. Czech Republic Foreign Direct Investment. Macrotrends LLC. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/cze/czech-republic/foreign-direct-investment> (дата звернення 15.03.25).

29. Hungary Assets: Portfolio Investment. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/hungary/portfolio-investment-assets-financial-account-eurostat-data.html> (дата звернення 15.03.25).
30. Czech Republic - Financial account on Portfolio Investment. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/portfolio-investment-assets-financial-account-eurostat-data.html> (дата звернення 15.03.25).
31. Hungary International Capital Flows. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/hungary/capital-flows> (дата звернення 17.03.25).
32. Czech Republic Capital Flows. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/capital-flows> (дата звернення 15.03.25).
33. Hungary. Financial Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 17.03.25).
34. Czech Republic. Financial Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 17.03.25).
35. Зовнішня торгівля. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення 10.05.25).
36. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2019 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt/ztt_u/ztt1219_u.xlsx (дата звернення 10.05.25).
37. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2020 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2020.html (дата звернення 10.05.25).
38. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2021.html (дата звернення 10.05.25).

39. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2022 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/ztt/arh_ztt2022.html (дата звернення 10.05.25).
40. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2023 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/ztt/arh_ztt2023.html (дата звернення 21.05.25).
41. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2024 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/ztt/arh_ztt2024.html (дата звернення 21.05.25).
42. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Угорщиною // Посольство України в Угорщині. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/271-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-ugorshhinoju> (дата звернення 21.05.25).
43. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Чехією // Посольство України в Чеській Республіці. URL: <https://czechia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/358-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-chehijeju> (дата звернення 21.05.25).
44. Державна служба статистики України. Річні обсяги зовнішньої торгівлі послугами України з країнами світу (за видами послуг). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/roztp_ks_vp/arh_roztp_ks_v_d_u.htm (дата звернення 21.05.25).
45. Національний банк України. Прямі інвестиції. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення 21.05.25).

Додаток А

**Динаміка експорту товарів з України у розрізі країн світу,
у млн. дол. США**

№	Країни	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Усього	34665	32859	38928	42599	45415	44885	62853	40749	34678	38888
1	Польща	1 506	1 686	2 037	2 465	2 539	2 518	4 378	5 983	4 418	4 088
2	Іспанія	1 025	988	1 243	1 361	1 490	1 241	1 659	1 563	2 004	2 856
3	Китай	2 379	1 820	2 038	2 200	3 521	7 002	7 886	2 453	2 404	2 394
4	Німеччина	799	852	1 091	1 526	1 769	1 497	2 278	1 786	1 847	2 272
5	Туреччина	2 750	2 034	2 485	2 332	2 585	2 383	4 016	2 900	2 368	2 195
6	Нідерланди	738	876	1 541	1 434	1 713	1 619	2 116	1 450	1 479	1 966
7	Італія	1 822	1 776	2 327	2 495	2 286	1 856	3 340	1 581	1 521	1 898
8	Єгипет	2 038	2 255	1 831	1 555	2 251	1 615	1 940	796	1 085	1 636
9	Румунія	468	533	588	653	682	787	1 204	3 638	3 630	1 531
10	Болгарія	418	416	429	511	468	496	807	1 417	905	1 130
11	Індія	1 444	1 902	2 189	2 164	1 960	1 936	2 482	889	543	991
12	Молдова	518	474	702	785	722	678	859	920	819	945
13	Словаччина	373	375	554	713	552	355	924	1 432	1 055	897
14	США	462	417	817	1 092	955	966	1 595	856	518	869
15	Бельгія	273	223	425	570	650	526	614	442	353	831
16	Чехія	379	407	530	642	667	607	1 104	1 036	848	739
17	Франція	468	418	375	490	549	538	846	558	471	715
18	Литва	222	240	359	330	395	420	544	638	626	570
19	Велика Британія	320	284	440	537	572	586	984	363	356	568
20	Австрія	291	299	460	470	514	519	869	763	553	563
21	Індонезія	186	366	397	616	735	736	810	98	129	521
22	Угорщина	381	440	550	729	752	490	608	1 357	724	472
23	Ізраїль	589	481	601	577	618	553	723	328	305	456
24	Ліван	299	335	427	405	372	324	389	226	239	412
25	Греція	153	159	195	279	273	178	209	182	258	408
26	Саудівська Аравія	760	591	517	749	744	719	751	439	291	368
27	Туніс	329	235	289	392	362	415	406	192	150	331
28	Алжир	206	237	535	389	584	355	451	254	34	318
29	Ірак	473	374	475	643	584	598	694	293	194	304
30	Казахстан	703	385	371	375	366	325	437	292	265	291
31	Латвія	135	125	202	283	280	222	271	278	322	291
32	Лівія	183	247	207	326	317	328	468	254	107	277
33	ОАЕ	301	272	384	485	521	437	528	204	215	267
34	В'єтнам	87	78	97	132	95	184	277	103	69	264
35	Грузія	399	390	418	479	388	366	436	248	237	242

Джерело: [35].

Додаток Б

**Динаміка імпорту товарів в Україну у розрізі країн світу,
у млн. дол. США**

№	Країни	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	УСЬОГО	35087	36714	46607	53924	57646	51438	69223	52891	61649	68 410
1	Китай	3 604	4 490	5 402	7 297	8 908	7 992	10476	8 258	10133	13 996
2	Польща	2 020	2 349	3 009	3 191	3 725	3 815	4 622	5 230	6 347	6 762
3	Німеччина	3 579	3 912	4 994	5 514	5 576	4 956	5 890	4 305	4 842	5 195
4	Туреччина	815	1 055	1 210	1 656	2 310	2 371	3 189	3 330	4 681	4 201
5	США	1 447	1 657	2 479	2 916	3 251	3 033	3 294	2 146	2 842	3 453
6	Італія	830	1 182	1 426	1 827	1 910	1 988	2 500	1 678	2 162	2 459
7	Чехія	393	567	771	924	1 085	888	1 326	1 339	1 682	2 362
8	Болгарія	252	171	188	257	355	286	394	2 030	2 219	2 358
9	Греція	238	233	243	269	309	315	495	756	1 374	2 066
10	Словаччина	331	417	489	507	636	1 127	894	966	1 652	1 953
11	Франція	857	1 490	1 521	1 437	1 611	1 434	1 730	1 208	1 740	1 605
12	Румунія	290	315	361	392	514	546	653	1 413	1 503	1 565
13	Угорщина	1325	502	780	861	894	1 066	1 225	740	1 089	1 300
14	Індія	431	472	537	602	733	713	949	1 676	1 871	1 291
15	Велика Британія	546	684	771	869	754	717	1 104	754	1 083	1 260
16	Литва	546	488	675	873	1 139	809	1 281	1 315	1 294	1 188
17	Японія	358	522	691	703	936	1 053	1 200	623	892	933
18	Нідерланди	417	521	624	756	745	726	980	1 056	1 015	897
19	Іспанія	424	482	559	620	830	722	958	690	875	840
20	Республіка Корея	233	242	303	406	433	484	674	509	652	760
21	Швеція	196	349	424	455	484	421	717	506	748	692
22	Бельгія	344	426	498	525	525	505	731	525	648	663
23	В'єтнам	251	303	392	411	427	458	571	310	521	614
24	Австрія	332	424	436	547	597	513	803	456	486	580
25	Ізраїль	167	178	163	206	194	169	219	276	293	533
26	Швейцарія	424	945	1 630	1 595	1 541	819	2 428	957	868	445
27	Норвегія	739	162	204	219	253	277	370	264	336	406
28	Кувейт	0	0	2	5	8	1	2	1	97	315
29	Саудівська Аравія	136	133	173	175	171	100	184	305	334	311
30	Малайзія	117	144	167	206	210	217	248	204	270	303
31	Тайвань, Провінція Китаю	111	141	161	175	192	187	234	221	247	284
32	Азербайджан	30	39	417	464	379	318	687	483	275	274
33	Бразилія	151	166	172	184	214	232	333	217	205	265
34	Словенія	125	133	169	186	241	250	285	244	238	262
35	Таїланд	106	152	177	184	207	184	235	146	195	262

Джерело: [35].